

ŽIVOT & DÍLO
JIŘÍHO BARTHOLDA
Z BREITENBERKA
ZVANÉHO PONTANUS

v 99 zastaveních

SEPSAL

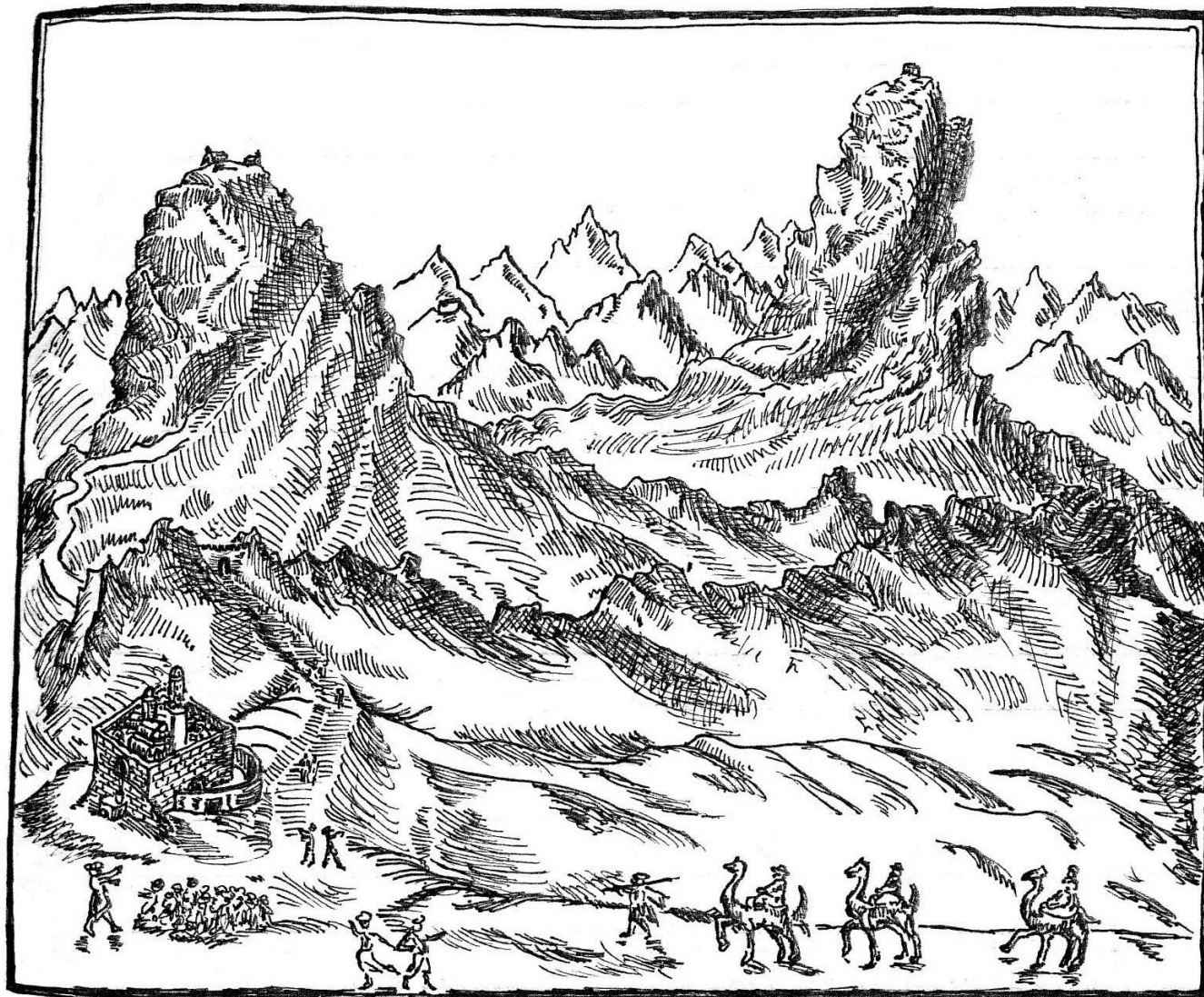
JIŘÍ ALTIOR

INSTITUT RENESANCE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

IRKD.CZ © MMXX

„A fontibus ad pontes!“

motto rodiny Altior

„Zatímco Bůh chce vystavět chrám z lásky, lidé hromadí kameny.“

Rabíndranáth Thákur

JIŘÍ BARTHOLD Z BREITENBERKA & související události

Legenda

značí pořadové číslo zde uvedeného letopočtu (usnadňuje orientaci v textu a koordinované čtení)

Je-li v uvozovkách „barevný text“, jde i přímou citaci z podkladových materiálů

☛ značí konkrétní událost

barevné značení (má-li jeden letopočet více barev, týká se více zainteresovaných stran)

relevantní dějinné události / **mor** /

arcibiskupství a pražské kapituly / **jesuité** / Svatý stolec a katolická strana

vysoké školy vyjma Klementina / **mistr Trojan Nigellus z Oskořína & mistr Adam Bystřický z Bochova**

Václav Hájek z Libočan / Jiří Barthold z Breitenberka – Pontanus / Most

- #1 971 ☛ **Boleslav II.** dává založit **pražskou kapitolu** za účelem zbudování samostatné diecézní správy.
☛ **Boleslav II.** nechává (dle **Hájka z Libočan**) postavit **kostel** (dřevěný nebo rotundu) **sv. Matěje nad Šárkou**.
- #2 973 ☛ Vzniká **pražské biskupství** spadající pod mohučské arcibiskupství. Prvním biskupem Dětmar.
☛ Z kolegia kněží sloužících na Pražském hradě vzniká **svatovítská kapitula**.
☛ Vzniká **katedrální škola spravovaná kapitulou**.
- #3 1233 ☛ Narodil se **Přemysl Otakar II.**
- #4 1247 ☛ **Přemysl Otakar II.** nastupuje na trůn.
- #5 1278 ☛ V **bitvě na Moravském poli** padl **Přemysl Otakar II.**
- #6 1286 ☛ V Udine / Pordenone v severní Itálii v rodině žoldáka Přemysla Otakara II. se narodil se františkánský mnich **Odorik z Pordenone**.
- #7 1330 (14. 1.) ☛ Umírá bratr **Odorik z Pordenone**.
- #8 1340 (1. 12.) ☛ Založena **kapitula Všech svatých** na Pražském hradě. Mezi její členy patřili především klerikové z řad úředníků panovnické kanceláře.
- #9 1347 ☛ Katedrální škola začíná formálně působit jako vysoká škola se dvěma fakultami – filozofickou a teologickou. Jejím děkanem se stává 1. český arcibiskup Arnošt z Pardubic.
- #10 1348 (7. 4.) ☛ **Císař Karel IV.** zakládá první středoevropskou universitu – **pražskou universitu Karlovu**. **Součástí university se stávají obě kapitulní fakulty**.
- #11 1349 ☛ **Mor** se poprvé dostává na Moravu.
- #12 1350 ☛ Pražská katedrála se stává metropolitní a svatovítská kapitula rovněž metropolitní kapitulou.
- #13 1360 ☛ Rektor university Karlovy musí mít pleš (být knězem) vyplývá z nařízení pražského arcibiskupa **Arnošta z Pardubic**. Teprve v 16. století přestal zvyk voliti za rektora duchovní osobu. Volen byl některý z profesorů university.
- #14 1366 ☛ Karel IV. spojuje Pražskou universitu s kapitulou Všech svatých s tím, že místa kapitulárů vyhrazuje universitním mistrům.
1366 ☛ Založena kolej Karlova či Veliká.
1366 ☛ Kolej Všech svatých či Andělská.
1366 ☛ Kolej medická.
- #15 1370 ☛ Zbudován kostel **Všech Svatých** na Pražském hradě.
- #16 1381 ☛ Založena kolej krále Václava či Císařská.
- #17 1397 ☛ Založena kolej královny Hedviky či Jerusalemská nebo Litevská.
- #18 1403 ☛ Založena kolej národa Českého.
- #19 1406-1412 ☛ Kolej Nazaretská.
- #20 1414-1415 ☛ Sedmá vlna morové epidemie vyvolává strach ve společnosti, což vytváří podhoubí pro následující husitské bouře.
- #21 1415 (6. 7.) ☛ Odsouzen a upálen mistr **Jan Hus**, rektor university Karlovy (1409–1410).
- #22 1421 ☛ Pražský **arcibiskup Konrád** se přiznal ke straně podobojí. Kapitula se ho i jeho kněží zřekla a byl vyloučen z římské církve. Arcibiskupství zůstalo neobsazeno 140 let (do r. 1561). Po tu dobu měla vésti katolickou správu kapitula Pražského hradu (byla i v exilu – Olomouc, Žitava, Plzeň). Vedl ji **administrátor**: „O starodávné úřady, jichž jména jsou vypůjčena z **řeholních statut benediktinských**, sdělovali se kapitulní členové mezi

sebou, a pokud bylo za těžkých poměrů a mnohých překážek lze, vykonávat práci s úřadem spojené; proboštův úřad, jenž má hájiti kapitoly na venek a řídit jmění, před válkou husitskou stál mimo kapitolu a mohl býti oddán i neknezi, za nouze nynější vtělen do kapitoly a podáván jen knězi; dle (historika) Zídka **probošt** „opatroval tělesné věci a platy, aby nehynuly“; **děkan** byl a zůstal představeným kapitoly, byl správcem kněžstva, opatroval služby boží; jeden z kanovníků (**arcidiakon**) měl na péči jurisdikci v arciděkanstvích, ordinaci kněží, jiný (**scholasticus**) péči měl míti o školu zámeckou i jiné katolické.“

- #23 1426 ☛ Mění se volba rektora university Karlovy z půlletého období na celoroční. (Ale 1612 obnoven mandát půlroční.) Volby se konaly na sv. Havla (16. října)
- #24 1438 ☛ Kolej Rečkova či Panny Marie.
- #25 1451 ☛ Na Mělníku podléhá moru manželka krále Zikmunda Lucemburského **Barbora Cejlská**.
- #26 1460 ☛ Kolej Laudova či Apostolorum.
- #27 1471 ☛ **Vladislav Jagelonský** českým králem.
- #28 1516 ☛ **Ludvík Jagelonský** českým králem.
- #29 1520 ☛ V Mostě u říčky Bělá je vystavěn dřevěný pozdně gotický hřbitovní kostelík sv. Anny.
- #30 1520 ☛ Na mor umírá český humanista **Viktor Kornel ze Všehrd**, který v r. 1495 formuloval program českého humanismu.
- 1520 ☛ **Václav Hájek z Libočan** farářem v Kostelci (později kaplanem ve Zlonicích).
- #31 1524 ☛ **Václav Hájek z Libočan** farářem v Rožmitále a zároveň u sv. Tomáše na Malé Straně.
- #32 1526 ☛ **V bitvě u Moháče** (s Osmanskou říší) umírá **Ludvík Jagelonský**.
- ☛ Na český trůn usedá **Ferdinand I. Habsburský**.
- #33 1527 (24. 2.) ☛ **Ferdinand I. Habsburský** je v katedrále sv. Víta **korunován českým králem**.
- 1527 ☛ **Václav Hájek z Libočan** děkanem na Karlštejně.
- #34 1533 ☛ **Václav Hájek z Libočan** je jmenován **správcem Vyšehradské kapituly**. Krátce poté odchází na Tetín a později na Karlštejn, a přitom sepisuje svoji kroniku.
- #35 1536 (24. 2.) ☛ Ve Fano u Florencie se narodil **Ippolito Aldobrandini**, budoucí papež **Klement VIII**.
- #36 1537 ☛ **Narození** Trojana Nigrilla v Heřmanově Městci u Chrudimy.
- #37 1539 ☛ **Václav Hájek z Libočan** sepisuje svoji **Kroniku českou**, která obsahuje i pověst o zakládání kostelů Boleslavem II. (včetně sv. Matěje v r. 971). Později z ní čerpá Pontanus.
- #38 1540 ☛ **Narození** Jana Adama Bystřického z Bochova.
- 1540 ☛ V Anglii se narodil **Edmund Kampián**.
- 1540 (27. 9.) ☛ Papež **Pavel III.** schvaluje **založení jezuitského řádu** (Tovaryšstva Ježíšova). Za jeho vznikem stojí **Ignác z Loyoly**.
- #39 1541 ☛ **Václav Hájek z Libočan** vydává svoji **Kroniku Českou**.
- 1541 ☛ Požár Malé Strany a Pražského hradu způsobila ohromné škody značné devastace kostela Všech Svatých či ztráty zemských desek, ale také vedl k přestavbě Prahy z gotického města Karla IV. na renesanční centrum Evropy.
- #40 1544 ☛ **Václav Hájek z Libočan** proboštem a děkanem ve Staré Boleslavi.
- #41 1545 ☛ **Václav Hájek z Libočan** uvězněn, protože se zastal kapitulní poddané obviněné z čarodějnictví.
- #42 1549 ☛ **Václav Hájek z Libočan** se vzdává svých titulů a hodností.
- 1549 ☛ Narodil se **Jan Lohel** (v obci Třebeň na Chebsku), též **Jan III. Lohelius**, opat premonstrát, **opat Strahovského kláštera** (1582–1612), **27. velmistr řádu křižovníků s červenou hvězdou** a rovněž **12. arcibiskup pražský** (obojí 1612–1622).
- #43 1550 ☛ **Narození** Jiřího Bartholda z Breitenberka (v Mostě) – **Urban** a **Margareta Bartholdovi**.
- #44 1552 (18. 7.) ☛ **Narození** Rudolfa II.
- #45 1553 (18. 3.) ☛ Umírá **Václav Hájek z Libočan**.
- #46 1554 ☛ Čeští katolíci iniciují pozvání jezuitů do Čech.
- #47 1555 ☛ **Edmund Kampián** je představen katolické královně **Marii Tuorovně** a pod jejím vlivem konvertuje ke katolicismu.
- #48 1556 ☛ Císař **Karel V.** abdikuje a rozděljuje svoji říši mezi syna **Filipa II.** (Španělsko, Nizozemí, Itálie, zámořské državy...) a bratra **Ferdinanda** (dokazuje mu císařskou korunu, Čechy atd.)
- 1556 ☛ **12 jezuitů** přichází do Čech a ihned zahajují vyučování v Klementinu.
- #49 1558 ☛ Jesuité mají svého kancléře kolleje (Klementinum). Nebyla samostatnou samosprávnou kollejí, ale byla deparací vlastního centrálně řízeného řádu. Rektor byl jmenován od generálního řádu v Římě. Členové byli 4 druhů:

- 1) plnohodnotní jesuité se 4 sliby,
 2) hlavní jádro, z nich rektoři koleje: kněží, profesoři, pomocníci při duchovní správě - (coadjutores),
 3) magistři středních škol a studenti (scholastici),
 4) novicové, řemeslníci, služebnictvo (tyrones).
- #50 1561 (23. 12.)
 #51 1562
 1562–1571
 #52 1564
 #53 1569
 #54 1571
 1571
 1571
- 1571 (7. 10.)
 #55 1572
- #56 1573 (16. 11.)
 1573
- #57 1574
 1574
- #58 1576 (12. října)
 #59 1577
- #60 1579
 #61 1581 (1. 12.)
- #63 1580 (3.)
 1580 (4.)
 1580
- #64 1581
 1581 (5. 1.)
- #65 1582 (24. 2.)
 1582 (20. 9.)
 (21. 12.)
- ☛ Antonín Brus z Mohelnice se stává 8. pražským arcibiskupem (prvním po revoluci).
 - ☛ Trojan vystudoval na artistické fakultě Karlovy university – stává se **bakalářem**.
 - ☛ Trojan působí v **Nymburce, Čáslavi, Hradci Králové** a snad i v **Kutné Hoře**.
 - ☛ Na český trůn usedá **Maxmilián II. Habsburský**.
 - ☛ **Edmund Kampián** vypovídá poslušnost královně **Alžbětě I.** a hlásí se ke katolicismu.
 - ☛ Trojan **propuštěn z poddanství**.
 - ☛ Pontanus studuje v Horšovském Týně a píše zde **první dochovanou báseň**.
 - ☛ Edmund Kampián odchází z Anglie do Evropy (od 1569 v Irsku, 1571 ve španělském Nizozemsku).
 - ☛ Bitva u Lepanta (vítěznou Svatou ligu pomáhal domluvit Ippolito Aldobrandini).
 - ☛ Trojan povýšen na mistra svobodných umění. Jeho práce byla na téma: „**Utrum scientia fiat ex cognitione principiorum et causarum et elementorum, nec ne?**“
 - ☛ Pontanus se **zapisuje na Jezuitskou kolej** v Klementinu na **filosofii a teologii**.
 - ☛ **Edmund Kampián** nastupuje na jezuitská studia v Římě.
 - ☛ **Edmund Kampián** přichází na Moravu - jezuitský noviciát v Brně.
 - ☛ **Edmund Kampián** přichází do **Prahy** a potkává se s **Pontanem**. Později po absolutoriu v Klementinu 6 let vyučuje rétoriku a filozofii.
 - ☛ povolán učit na universitě Karlově, proboštem koleje Karla IV.
 - ☛ **Rudolf II. se ujímá vlády** po smrti svého otce Maxmiliána II.
 - ☛ Pontanus přerušuje studium v Klementinu a odchází do řádové školy u **praemonstrátského kláštera v Louce u Znojma**, kde na popud tamního opata **Šebestiány Freytaga z Čepirohu** učí kněze gramaticy, poetice a logice. Zde také navazuje přátelství se svým spolužákem **Martinem Medkem**, budoucím pražským arcibiskupem.
 - ☛ **Rudolf II.** uděluje městu **Heřmanův Městec** znak a právo zelené pečeti.
 - ☛ Po krátké misijní činnosti je v Anglii zatčen, odmítá konverzi, odmítá možnost odejít do exilu, odmítá milost a nakonec je odsouzen za špionáž a popraven oběšením. Pro katolickou církev se stává světcem,
 - ☛ **Edmund Kampián** opouští Prahu a přes Vídeň se vrací na katolické misie do protestantské Anglie.
 - ☛ Pontanus se vrací do Klementina.
 - ☛ Pontanus píše drobnou knihu „Kraftbüchlein“: „**Když se protestantství již valilo do severa českého, uznal sám král Ferdinand za dobré podporovati starodávná bratrstva oltářní a zádušní v tamějších městech. Na příklad roku 1549 poroučí, aby se do desek zapsal „plat pozemský“ 100 kop pro službu boží bratrstva Panny Marie v Kadani. Za reakce katolické ozkvetlo malostranské bratrstvo sv. Moniky při klášteře sv. Tomáše. Byla to katolická bratřina obojího pohlaví, držící v sobě nejpřednější katolíky pražské. R. 1605 spojuje se toto pražské tovaryšstvo s bratrstvem vlašským v Bononii, aby tím došlo účastensví tamějších privilegií, milostí, odpustků a jiných duchovních výhod. Pražské bratrstvo božího těla obnovuje se r. 1580, Pontanus z Breitenberka píše při tom na poučenou německou knížečku, špalíček, přezvaný Kraftbüchlein.**“
 - ☛ 9. pražským arcibiskupem se stává **Martin Medek z Mohelnice**. **Pontanus** k této příležitosti vydává báseň „**Dialogus gratulatorius**“.
 - ☛ Pontanus graduje (**misterská** promoce na **bakaláře**) na jezuitské Císařské koleji v Klementinu (spolu s Adalbertem Nebilovským z Drahozubi, Čechem rytířského původu). Rektorem byl **Alexander Vojt** (1580–1593).
 - ☛ Pontanus věnuje svoji právě vydanou knihu „**Vita Hroznatae**“ opatovi kláštera v Teplé.
 - ☛ Pontanus je **tajemníkem arcibiskupa Martina Medka z Mohelnice**.
 - ☛ Pontanus se stává **kanovníkem Vyšehradské kapituly**.
 - ☛ Papež **Řehoř XIII.** vyhláší bulou **Inter gravissimas** gregoriánskou kalendářní reformu.
 - ☛ Pontanus se stává **podjáhнем** (subdiákonem) kostela v **Teplé**.
 - ☛ Pontanus se stává **jáhнем** (diákonem) v kostele v **Teplé**.
 - ☛ Pontanus se stává **kanovníkem Svatovítské kapituly**.

- #66 1583 (Bílá sobota) ☛ Pontanus **vysvěcen na kněze** v bazilice sv. Jiří na Pražském hradě. (V tomto kostele později nechal pohřbít svoji matku a na náhrobek umístil ozdobný epitaf.)
- 1583 ☛ Velký požár v Mostě – vyhořel i kostelík sv. Anny: „V uličce před komendou vypukl u pekaře Georga Reifa požár, který ve Václavících zpopelnil vcelku 96 domů – 20 dvorů také dřevěný kostel sv. Anny ležel v sutinách...“
- 1583 ☛ Pontanus se stává **kanovníkem Svatovítské kapituly**.
- 1583 ☛ **Rudolf II.** se natrvalo usazuje v Praze.
- 1583 ☛ **Rudolf II.** císařským mandátem nařizuje v zemích Koruny české, aby po **6. lednu 1584 následoval 17. leden**. Na Moravě se kalendářní reformu daří zavést až r. **1584 – z 3. 10. na 14. 10.**
- #67 1585 ☛ Pontanus se stává **scholastikem Svatovítské kapituly**.
- 1585 ☛ *Klementinum má prvního rektora.*
- 1585 (24. 4.) ☛ Zvolen papež **Sixtus V.**, velký podporovatel Pontana.
- 1585 (5.-10.) ☛ Mor řádí v Praze (na Malé Straně mu podléhá 20 lidí denně).
- #68 1586 (25. 1.) ☛ Pontanus se stává **děkanem Svatovítské kapituly**.
- 1586 ☛ **Rudolf II.** uděluje Pontanovi za jeho literární činnost vavřínový věnec po římském vzoru a titul „**Poeta laureatus Caesareus**“
- 1586 ☛ Pontanus jede na Karlštejn dosadit nového děkana: „Moc královská tu příčinou valně rostla, a protož za panování Rudolfa vzbudilo v Čechách velikou řeč, že roku 1586 odporně zamítal purkrabí karlštejnský Jan Vchynský ze Vchynic praesentaci královskou na děkanství karlštejnské, kteráž praesentace byla královo nepopiratelné právo. Vypravuje Jiří Pontanus, děkan kostela pražského a officiál arcibiskupův v soudě komorním, kamž potom věc se dostala, že přišel s mistrem Felixem kostela pražského arciděkanem na Karlštejn, aby mistra Valentina, praeláta a kazatele sv.-vítského, od císaře praesentovaného, uvedli v úřad. Po půlnoci z Prahy vyjeli, hodinu na den vtrhli s vozem do hospody karlštejnské a všedše na zámek, hodinu očekávali, až purkrabě vstane z lože. Konečně vstal a pražské praeláty přijal. Pontanus obšírně vyložil, že přišli „podle starého chvalitebného způsobu“ na místě nebožce děkana karlštejnského, doktora Wolfganga Chanovského, introdukovat mistra Valentina, jenž má praesentaci královskou a konfirmaci arcibiskupa jakožto ordinaria loci. Vchynský mnohou řečí pustil se do praelátů. Privil, že arcibiskup nemá jemu na Karlštejně proti přísaze jeho, kterou stavům učinil, nic poroučeti; pak v hněvu tvrdil, že císař Zikmund, jenž korunu do Němec odvezla od Čechů poražen byl, tím „sobě a svým budoucím zámek karlštejnský potratil“; přitom udeřiv se v prsy zvolal: „král český nemá nic s děkanstvím na Karlštejně, já jsem kollátor, ne král!“ Ta řeč mu položena za zločin. Z ní měl Vchynský těžký soud a trest. Při oné traplivé scéně, kdy udála se nezdařená introdukce, možná, že byli něco také praeláti vinni; svědčít služebník karlštejnský pod přísahou, že přednášeli své věci německy, ale „můj pán jim na česko odpovídal“, a kromě toho byli „v opilém způsobu podnapilí“.“ Dozvukem tohoto příběhu bylo: „Že tyto nářky nejsou jalové, o tom doleji několik příkladů. Až příliš vyznačuje dobu a lidi, že r. 1586 i dva praeláti hradu Pražského, arciděkan Felix z Lindy a officiál arcibiskupský, Jiří Pontanus, tedy mužové vysoce postavení a učení, přišli na Karlštejn dosadit děkana a byli v tak opilém způsobě, že znečistili pokoj purkrabův. A Pontanus má jináč pověst ve své straně velmi čestnou. A také domluvno, když prosí Prachatictí r. 1563 Viléma Rožmberského, aby jim zůstaven byl kněz Blažej jenom proto, „že nemá obyčeje choditi do šenkovních domů“. Takový kněz byl jim vzácný!“
- #69 1588 ☛ **Rudolf II.** dává z pobořeného Sázavského kláštera přenést ostatky **sv. Prokopa** do kostela Všech svatých na Pražském hradě (tedy pod správu kapituly Všech svatých, která se stává jejich ochráncem).
- 1588 (8. 8.) ☛ V **bitvě u Gravelines** poráží anglická královna Alžběta I. španělské invazní loďstvo zvané „armada“. Anglie využívá tohoto drtivého vítězství a postupně se stává námořní mocností.
- 1588 (20. 1.) ☛ **Rudolf II.** povyšuje Pontana do **šlechtického stavu**. Titul „z Breitenberka“ podle Širokého vrchu u Mostu, na kterém stál královský hrad.
- 1588 (6.–19. 12.) ☛ V Praze pomáhá **Pontanus** vyjednávat kardinálovi **Ippolito Aldobrandinovi** se Španěly. Ti přijíždějí do Prahy na císařský dvůr, aby získali uvolněný **polský (krakovský) trůn**. Ippolito jej dle instrukcí od papeže již přislíbil švédskému králi **Zikmundovi Vasovi**. Pontanus s Ippolitou Aldobrandinim ovšem Španěly dokázali přesvědčit, že se věc vyvíjí pro Španělsko nadějně a tak odklonili konflikt s Rudolfovy ambiciózními příbuznými.

☛ **Rudolf II.** uděluje Pontanovi titul a práva spojená s hodností „comes Palatinus“: „Z listiny vyplývaly pro Bartholda následující pravomoci: právo jmenovat veřejné notáře, legitimovat a emancipovat nemanželské děti všech stavů, určovat poručníky, adoptovat cizí děti, z otcovské moci osvobodovat děti v adopci nebo v budoucnu adoptované či legitimované a činit je plnoletými (emancipare) stejně jako emancipovat osoby žádající o plnoletost, propouštět z poddanství, dále obnovovat škody, které se staly neploletým, kostelům a obcím, dispensovat osoby s poškozenou pověstí, udělovat doktoráty, licenciáty, magisteriáty a bakalaureáty medicíny, filozofie, obojího práva a theologie a udílet titul poeta laureatus. Z toho vyplývá, že Bartholdovi byla udělena menší komitiva.“

#70 1589

☛ Papež **Sixtus V.** přiděluje **Pontanovi** úřad „hraběte svatého paláce a dvoru lateránského“ a rovněž se stává „apoštolským protonotářem“.

#71 1591

☛ Pontanus řeší stížnosti kněží nekatolických: „**Farář na Zbečně, Vít Žatecký**, opiv se býval velmi bouřlivý. Roku 1591 žaluje děkan rakovnický **Jiří Budínský** proboštu kapitoly zámecké **Petrovi z Lindy** a **Pontanovi**, tehda děkanovi téže kapituly, že přeplniv se po šenkovních domech silnými nápoji, vadí se, v noci na krchově z ručnice střílí, skrze nezpůsobné chování prý již po dvakrát k utlučení přišel, u **Rokycan** nějakého faráře škodně ranil, v **Rakovnici** na děkanství v noci bezděk se nutkal k hospodyni a k čeládce ženské a potom je všechny na poctivosti nařeknuv koupil tři libry svíček, aby je jimi kat páčil, že mu sám držeti bude, A že i rakovničtí konšelé pod obojí pomohli svému děkanovi žalovati na kněze podobojího u praelátů katolických, je viděti, kteraký hněv u nich svými nezbednostmi vzbudil.“

1591 (10. 8.)

☛ **Rudolf II.** uděluje **Trojanovi** erb a titul „z Oskořína“.

1591–1593

☛ **Trojan** zvolen rektorem.

1591

☛ Při prezentaci bakalářů říká: „Lidé málo vzdělání ženou se na nejvyšší vědy, k medicíně, theologii, právům; však prý vidí, jaké škody z toho; nevzdělány v jazycích a ve filosofii theolog prý natrousí bludů; nevzdělaný medik a právník neumějí čísti v pramenech; medikus hloupý zabíjí lidi, a nejspný jurista svými radami je otupuje. Potom smělým skokem auktor dostane se k účelu své intimace.“

1591–1594

☛ **Trojan** spravuje 3 koleje: „Roku 1601 nabízeli, aby důchod betlémský spravoval jeden z mistrů a dva z osadních. Ale osadní, puzeni jsouce primasem a katolickým konšelem **Blovským**, nepřijali. Do těch sporů vpadl i ten zmatek, že mistrové sami nemohli se shodnouti, komu že z nich sluší spravovati důchod betlémský. Dle fundací měli to býti tři nejstarší mistři kolleje **Karlovy**; ale skutečně vedl to od r. 1593 mistr **Trojan** sám. V hádkách s osadními chtěli mistři držeti se přísně fundace, ale neshodli se, kteří z nich jsou tři nejstarší. I protož hospodařil i nadále mistr **Trojan**, a hospodařil tuze nepořádně až do své smrti r. 1604. Jak ty počty vedl, viděti ze zprávy r. 1602. Tenkrát rektor **Marek Bydžovský** a mistři, jsouce od osadních betlémských pro zlé hospodářství žalováni, prosili **Trojana**, aby počty shledal a snesl, že mu v tom pomohou. Mistr „na to divně foukal, s každým se vadil, až potom přece nahoru do svého pokoje pro ně šel“. Ale nepřinesl všech, vymluvil se, že pro zimu jich shledati nemohl. Šli tedy mistři, nedbajíce **Trojana** ani zimy, nahoru, některá registra našli, jiných nenašli.“

#72 1592

☛ **Umírá Mašek** na statku v **Čertouzích**. Lítý boj **Trojana** a spol. o dědictví: „Na dvoře v **Čertouzích** umíral r. 1592 **Mašek**, poddaný mistrův. I vyšli 18. září rektor **Trojan** a probošt **Bacháček** do vši, sebrali rychtáře a konšely, aby popsali odúmrtí nastávající. Ale do dvora se nedostali. Vrata byla zavřena. Vratce závorou a kamením zakladeny. Ve dvůr se byl zatím uvázal měštěnin staroměstský **Jakub Melcer z Breitenberku**, jenž nebyl v tu chvíli právě přítomen. Za něho přes zeď mistrům odpovídal strýc jeho **Václav Vacek**, že zde nemá probošt nic činiti. Paní **Melcerova Magdalena** stála za vraty a neotevřela. V tom přijde **Jakub Melcer** manžel odkudsi a dá se s mistry do hádání; vykládá jim, že grunt není akademický, nýbrž jeho paní manželky, kteráž ho ujala v dluhu. Prý už matka její **Dorota** z **Vratu** ho dcerce v dluhu odkázala deskami. Když prý budou tiši mistrové, že je do dvora vpustí. Přitom podávala žena skrze vrata list deskový jakožto své právo k statku. Professorové nechtěli čísti a s křikem odešli.“

Když se vrátili domů, byla porada s přáteli v právích znalými. Ti nahlédli v listiny a našli toto: **Mašek** seděl na dvoře jakožto poddaný misterský a byl mistrům povinen úročnými

platy; ale vedle toho platu kmetčího byl nějakým dluhem povinen i Dorotě z Vratu, ten plat však nebyl poddanský, byl jen „holý“ nebo „suchý“, a Dorota odkázala ho neprávem nebo nedopatřením i s dvorem dceři Malcerové. A nedočkavá paní s mužem svým zmocnili se statku, nečekajíce, až Mašek ducha vypustí. I protož znalci práva radili, aby mistři při nezbytném nastávajícím processu právním zaujali postavení žalovaných a statku svého hájících i držících, to že jim vyhovující bude, nežli aby sami žalovali a statku nedrželi. Míti, držeti ho musí; obrana u soudu jest snazší. Na ten konec aby nemeškajíce vypravili se tam a Melcera vyházeli ven.

Mistři kollegové usnesli se o výpravě, kteráž se zvedla opravdu po vejnsku. Usnesli se, že vetřelce vyženou.

Šli a jeli tam se studenty a s přáteli dne 21. září rektor Bacháček, Trojan, Khernerus, Chorinnus, doktor Huber a měšťan Pavel Pala přizvaný. Ve dvoře vrata zase zatarasena. Syn Melcerův Jan s kordem stál za vraty, hotov jsa brániti, a při něm byli Vacek a lidé, kteří měli ručnice dlouhé. Mistři povolali si v Počernicích rychtáře Jakuba Kautského a konšely; vesnických podanných seběhlo se drahně. Byli ochotni mistrům, své vrchnosti, pomáhati proti vetřelým. Před vraty lékař Huber dal se v pěkné napomínání. Mluvil Melcerovi, že mistři přijeli opatřiti grunt svůj, že chtěli pochovati tělo Maška (zatím) zemřelého a péči mítí o syrotky. Ale hluchému mluvil. Syn se ozval, že z rozkazu otcova vpustiti nesmí nikoho, a ukázal k svému kordu a k ručnicím. Nastal tedy boj, při němž mistři osvědčili se dobrými vůdci; poručilítě sedlákům, aby pod tají vlezli do dvora od zadu, zatím co v předu zaměstnávali odporníky své, Jana Melcera a jeho druž. Tak stalo se; Melcer se svými jsou od zadu přepadeni a přemoženi, závora stržena, zámek sražen.

Jan Melcer odběhl nahoru, za ním mistři. Nahoře kázati vetřelcům, aby seberouce, co tu svého mají, vyšli z dvora. Ti, že nevyjdou. Tedy mistři poručili rychtáři a poddaným svým vesničánům, aby je pěkně a bez bití ven vyvedli. Zdá se však, že pěkně ani bez bití to nebylo, neboť Melcer kordiskem bránil se, až mu ho vydřeli. Strýc Vašek šel s ručnicí nějak klidněji ven.

Když byli vně, tu teprve mírněji požádali mistrův, aby směli si odnésti své věci ze statku. Jsou tedy vpuštěni a brzy potom jali se nakládati některé svršky na vůz. V náhle vystřeleno. Střelil Vacek, a v tom již na koni přijel starý Jakub Melcer, jsa připitý. Přijížděl z vesnické krčmy a chtěl do dvora. Když mu vesničané bránili, mířil ručnicí rejtharkou na ně. Tu mu vytrhli. Pán objel dvůr a ze zadu do něho vskočiv, vytrhl kord a hnal se nahoru. Tu kdes ulehl za stůl na slámu a stenal: Ah! Ah! Když se mu odlehčilo, vyzřel oknem a dal se mu do křiku; volal vesňany na pomoc. Mistři ho krotili, ale marně; napomínali ho, aby dobrou volí vyšel. Křičel, že raději ztratí hrdlo. Naposled professorové rozkaz dali, aby starý Melcer pěkně byl vyveden. Teď nastal zápas nejprudší. Mladý Melcer oháněl se zase kordem, až mu ho násilně vyrvali; starý leh si na schody a živou mocí nechtěl dolů. Mladý strkán, starý nesen či uvlečen (jak sám tvrdil) dolů a ze statku ven. Při tom zajisté škodně stlučení oba. Kdo ho vlekli, těm starý nadával biřiců a mistrům hrozil, že nazejtří sto zjedná lidí, aby provedli totéž, co dnes mistři jemu. Mladý s Vackem když viděli, že nic nesvedou, zanechavše starého při kletbách a výhrůžkách, prosili mistrů, aby směli odvésti své. To dovoleno, a když děvečka věci odnosila, vůz s Melcery odjel ze vsi.

Mistři zůstali tu přes noc; ráno pohřbili Maška. Dvůr teď drželi, byli tedy in possesso. První bylo, že zapověděli Melcerovým grunty. „My, probošt a mistři kollegiáti kolleje císaře Karla IV. podle práva a zřízení zemského vám, slovně pane Jakube Melcare z Breitenberka a pí. Magdaleno Melcarová, měšténíne a měšťko Star. měst. Pražského, poněvadž se nám taková nesnesitelná a zúmynný příčina dává, věděti dáváme, že vám, čeládce vaší náchlební i přístavní též obojího pohlaví grunty naše ke vsi Počernicím hořejším a ke vsi Trčousům zapovídáme ... kromě cest a stezek svobodných ... ač se chcete pokuty zřízením zemským vyměřené urovnati.“

V říjnu 1592, nemnoho dní po „vyhození“ ze dvora, Melcerka v kanceláři královské žalovala mistry; prý od padesáti let byla v držení toho dvora matka její, po ní za 4 roky drží ho vlastně Melcerová; na tom dvoře sedal Mašek prý jen do vůle její; v pondělí den sv. Matouše mistr Trojan a Bacháček s drahným počtem lidí robotných učinili vpád, manžela i syna vyvlekli, škodně je stloukše. Žádá tedy za opatření.

Kromě toho druhou supplikací vinila je z pohrdání obilí, které prý z části jest její. Věc dostala se na soud zemský, kdež vlekla se na desátý rok. V tom čase leckdy ještě opakovaly se náběhy čeledi Melcerovy do dvora. Mistři pak vidouce, že soudní pře se protahuje, a sobě netušíce (neboť při nejasném kšaftě snadno mohl výsledek padnouti i proti nim), spouštěli dvůr a odprodávali od něho kde co. Do roku 1601 byl skoro všecek spustlý. Toho roku právě Melcerka žaluje zase důtklivě až k samému císaři.

Však téhož ještě léta stal se konečný rozsudek, mistrům příznivý; soud uznal, že mistři dokázali, kterak od mnohonásobně let, co lidská paměť snáší, dvoru toho kolleje v pokojném držení byla, a lidé poddaní z něho proboštu do kolleje odvozovali poplatky a berně; naproti tomu Magdalena nedokázala dědičné držení dvora mimo samý plat, který jí z toho dvora vycházel. Takže není dokázáno, aby se Jakobovi Melcerovi, co bylo stalo bez příčiny a proti řádu i právu škodě na zdraví.

Ale sto dukátů měli zaplatiti památného čili taksy hofmistru a předsedovi komorního soudu Křištofu z Lobkovic na Tachově a Pátku. Prosili pasírování těch peněz, o slevení, o počkání, ale urozený pán hrozil, tedy asi nezbylo, než platiti.“

1592 (30. 1.)

☛ **Ippolito Aldobrandini** za pomoci hlasů českého a polského kardinála zvolen papežem – **Klement VIII.**

#73 1593

☛ Rektor Trojan Nigellus v dlouhé invitaci charakterisoval svou dobu na konci století veršíky:

Annis mille jam peractis
nulla fides est in pactis,
mel in ore, verba lactis,
fel in corde, nil in factis.

Není věrnosti v smlouvách,
lidé med mají v ústech,
slova jako mléko,
v srdci žluč, v činech nic.

☛ A téhož roku k otázce kvality dosažené zkoušky se vyjadřuje takto:

Poeta prý dí: Vědění tvoje nic, nevědí-li jiní, že víš. Z té příčiny bude tedy konána Actio slavnostní; bude to pompa, k níž zve; nic prý není příjemnějšího, nežli přítomen býti učenosti a hovorům mužů, kteří pojednávají o věcech životu nutných; za příklad uvádí Karla IV., jenž seděl kdys při disputaci mistrův, aniž dbal oběda, poslouchaje na čtyři hodiny.

1593

☛ 10. arcibiskupem pražským se stává **Zbyněk Berka z Dubé a Lipé.**

1593

☛ Pontanus v Praze vydává latinsky psaný epos věnovaný Mostu: „**Bruxia, Bohemia delineata carmine.**“ Knihu, která má šest částí, tiskne v Praze mostecký rodák, nakladatel **Jiří Nigrin.**

1593

☛ Pontanus se stává **proboštem Svatovítské kapituly.**

☛ Pontanus se stává **kanovníkem olomouckým a budyšínským.**

☛ Pontanus sepisuje básnickou sbírku „**Panegyrik**“.

#74 1595 (24. 2.)

☛ Pontanus iniciuje první **Matějskou pouť** (vychází ze vsi Dejvice, z kapituly se jí účastní jeden kanovník a dva kapitulní choralisté). Ve svém pokynu k této pouti se odkazuje na loňskou vydařenou pouť.

☛ Pontanus sepisuje básnickou sbírku „**Mantissa**“.

1595 9. 5.

☛ Mistr **Trojan** zvolen **proboštem Karlovy koleje.**

1595 (9. 5.)

☛ Volba proboštem (uplacen, aby volbu přijal): „Roku 1595 vicerektor **Trojan**, když ho 9. května zvolili proboštem kolleje Karlovy, oznámil, že dá raději pokutu, nežli by přijal proboštví. Volili ho tedy 20. května zase, nam nullus sententiam mutavit (nikdo hlasování svého nezměnil). I vyplatil se **Trojan**, a volitelé i zvolenec se smířili, a to „srocení“ se spokojilo. Ale v malém čase potom jim vzkázal, že proboštury nechce a nevezme. Mistři ho na trest vyloučili ze společnosti stolu: když prý nechce žíti dle statut, aby sdržel se communitatis stola. Z toho zlé hádky vznikly, jež uklizeny, když mistři **Trojanovi** slíbili, že

za proboštskou práci dostane deset kop míšeňských. Jen vážná omluva mohla zbaviti nemilého úřadu i pokut.“

1595

☛ Při prezentaci bakalářů se „pouští do Turků“: „Prý patrní, že jimi hrozí zkáza všeho křesťanstva, pak přejde k tomu, co hovoří filosofové o vojně, a na konec bez zratelného přechodu dostane se k svým kandidátům.“

#75 1596 (2. 2.)

☛ **Rudolf II.** na žádost Pontana propůjčuje Svatovítské kapitule vlastní **pečet**: „Proboštsví na hradě Pražském nemělo až do času probošta Jiřího Bertolda Pontana z Breitenberku zvláštního erbu ani pečeti; probošt nebo náměstek jeho užíval k potřebám svým pečeti kapitolní. Teprve k žádosti právě jmenovaného Jiřího Bertolda, kterýž o vyzdvižení a zvelebení proboštsví toho horlivě a platně se zasazoval, propůjčil císař Rudolf II. majestátem, jehož datum na hradě Pražském dne 2. února r. 1596 (II), proboštsví Pražskému zvláštní erb, jehož potom proboštové i na pečetech svých užívali a užívají (L), totiž? Štít modrý, v němž na stolci knížecím sedí sv. Václav, brněním skvostný a pláštěm oděný s kloboukem vévodským na hlavě, drže u nohou svých štít černý, přes nějž uprostřed napříč jde štrych zlatý, nad nimž viděti zlaté písmeno R s korunkou královskou, a pod štrychem na třech pahrbcích žlutých věži bílou (Jakouž J. B. Pontanus v erbu svém nosil); za stolcem knížecím stojí pak na pravé straně rozprostřený praporec stříbrný, na němž viděti jest orlicí černou s hvězdou červenou na křídle levém; menší štít tento podepřen jest o dvě ostrve křížem přeložené, na památku, že tehdaž seděl na stolici arcibiskupově Zbyněk II. Berka z Dubé, jehož rod takových dvou ostroví v erbu užíval.“

#76 1597

☛ Anglický alchymista Edward Kelly umírá na otravu jedem. Pontanus u sebe v Pražském paláci ubytovává vdovu po alchymistovi i jeho nevlastí dceru, nadanou básničku Vestonii.

1597

☛ **Rudolf II.** umožňuje postavit si domky 24 hradním střelcům domky ve Zlaté uličce.

☛ **Pontaus** je členem císařské komise, která se na **Kladsku** podílí předání bývalého **Augustiniánského konventu** jezuitům.

1597–1599

☛ Trojan po druhé **rektorem**

#77 1598

☛ Papež **Klement VIII.** uděluje na deset let **plnomocné odpustky** poutníkům pouti ke sv. Matěji a 24. února, na sv. Matěje, se koná první slavná Matějská pouť s jejich udílením.

1598

☛ Přichází další vlna moru (od Žatce, Plzně a Loun).

#78 1599

☛ **Rudolf II.** utíká před morem do Plzně.

#79 1600

Pontanus provádí rekatolizaci na statku v **Hostouni**, když: „dal dosadit na místo dosavadního utrakvistického duchovního kněze katolického. Tento čin ho zapletl do sporu s univerzitou, který však vyhrál.“

#80 1601

☛ Vizitace Trojanovi habitace: „K třetí habitaci, jež byla mistra **Trojanova**, příslušelo jakés atrium čili mazhaus, v němž stál obdloužný stůl a dva menší; mistr v světnici měl stůl a repositorium, umyvadlo cínové, konvici a knihy dvě, totiž Mikuláše Lyry Super biblia a jakous knihu starou, continens historiam mundi. Ty knihy náležely k bytu; dědily se s bytem. Při té habitaci byla komora, a v ní probošt při visitaci našel nepořádek, „chaos“.“

1601

☛ Voj o privilegia ke koleji Všech Svatých: „Roku 1601 rozkázáno z komory královské, aby mistři přinesli na hrad privilegia, která mají na kolej Všech Svatých. Šli na Hrad nejprve bez privilegií; jsou odmítnuti; když tam přišli podruhé, shledali se tam s **arcibiskupem Zbyňkem Berkou z Dubé**, protivníkem svým, jenž nedávno před tím císaři žaloval, že universi podporuje kalvíny a bratry. Jeho jménem praesident komory mistrům oznámil, že v koleji dotčené založí se škola s učiteli katolickými a podobojími, aby tu kolej tedy vydali, prý císař tomu chce. Odpověděl advokát mistrů Joachim z Těchenic, že by všecko rádi učinili kvůli císařské, ale kolej že není prázdná, že tu obývá vždy mistr jeden; také prý ji nemohou vydati pro veliké přísahy, králi i vši zemi učiněné. Praesident (komory – zřejmě Křištof z Lobkovic) vyložil jim, že Jeho Majestát Císař nic neběře cizího; i protož aby přinesli privilegia a dokázali, co jest jejich. Těchenic odvětil, že tak lehce nemohou k nim, že několikere jsou klíče k privilegiím, a bez členů celé akademie že toho neudělají, aby na ně potomci nenařkali. Dne 18. července těžká porada v koleji Veliké. Z té vyšla supplikací praesidenta a komoře, v níž mistři odvolávají se k privilegium Ferdinanda I., že jim nikdo nemá nic odmítati, a že mistři vlastně ani práva nemají od učení Pražského co odcizovati. S tou suplikou stala se mistrům nemilá příhoda. Páni v komoře nechťeli ji přijmouti dřív, nežli přijde arcibiskup jako sporná strana. Pravili: Podejte ji, když pan arcibiskup půjde

do komory. Neporozuměvše dobře, po chvíli mistři podali supliku arcibiskupovi, do komory jdoucímu, a hned šli po svých domů. Když pak z komory na ně voláno, byli pryč. To komoráti a praesident položili mistrům za velikou nevážnost, urážku ouřadu a všetečnost. Téhož dne 23. července v samý večer za to obdrželi břitkou důtku s rozkazem, aby záhy z rána přinesli do komory privileje. Nad listem břitkým a těžkým přátelé universitní i advokát v rozpacích kroutili hlavou; byl věru strach o kollej. Rektor Adam Bystřický sběhl do kollej, a co kde na snadě bylo, honem z privilegií opsali, aby na Hrad donesli a prudké protivníky ukrotili. Ukrotili je, odevzdali opisy, ale velmocní pánové nechali rektora a mistry za dveřmi státi plné tři hodiny pak je poslali domů. Po čase zase je volali, činili je výčitky, nabízeli peníze, arcibiskup prý chce kollej koupiti, najmouti od nich a ne vzíti. Odvece na všechno mistr Trojan řeči srdečnou, důtklivou. „Však by nás lidé prokleli, a již toho dosti slyšeti jest, že jsme zrádci, že kolleje prodáváme; potomci by na nás naříkali, že jsme jim toho, co jsme sami zastali, nedochovali, a strach jest nějakého pozdvihnutí lidu... kdyby se některý sub una (katolík) do kolleje dostal, chtěl by se potom do našich rad tříti –“ Na konec slíbil, že se bude za Jeho Majestát Císaře ustavičně modliti, aby zvítězil nad Turkem, a Bůh Duchem svatým aby ho řídil. Při té řeči praesident sklopil hlavu, opřev ji oběma rukama. Jistě věděli páni, že nejednají spravedlivě. Z nouze nejhorší pomohl mistrům konečně pověstný komorník Makovský (bezpochyby ne zadarmo); ten byl mocnější pánů komorátů; u císaře se přimluvil, a mistrům kollej zůstala, ač pořád nejista.“

1601 (24. 10.)

☛ Umírá **Tycho de Brahe**. Na jeho pohřbu jde v čele zástupců university **Adam Bystřický z Bochova**.

#82 1602

☛ Umírá probošt Andělské koleje **Jan Adam Bystřický z Bochova**. **Trojan** je k její správě donucen, neboť uvolněnou kolej „při dvou volbách nikdo nechtěl, leč s donucením.“

1602

☛ **Hádky o dluhy po Janu Adamovi Bystřickém**: „Velmi mrzuté hádky s nemalou ostudou veřejnou nastaly příčinou peněz a nedokonaných počtů mistra **Jana Bystřického**. Při svém rektorství a proboštvství vyhýbal se i on počítání pořádnému; snad už dlouho postonával. Když roku 1603 zesnul, rychle mistři vešli do jeho kolleje (Všech Svatých) a sháněli se po truhlici universitní; odpočetli pytlíky, v nichž shledáno 107 kop 56 grošů míšeňských. Přitom pohřešily dva pytlíky, kteréž prý hlídačka nemocného pobrala. Zevrubněji počítajíce po nebožtíkovi, mistři spočetli, že kolleji a jim nebožtík povinen dvěma sty kopami. Tím rozumem vzkázali bratru zesnulého mistra, Jiřímu Bystřickému z Bochova, že „zůstalo restu po něm nad 200 kop, a po jeho smrti žádných peněz ani obecních v cele sme nenalezli kromě malých asi za dvě nebo tři kopy, protože jestli že statku se ujíti oumysl máte, povinen budete rest odvésti.“ Ale bratr nebožtíka rektorův odpověděl profesorům zřejmou urážkou: prý nebude restů platiti, neboť „páni mistři peníze obecní s truhlicí z kolleje Všech Svatých vzali, snad brali, co se jim líbilo, tak že pochybno jest, měl-li by co platiti neb dlužen býti“. Mistři marně se bránili tím, že měli s sebou přáteli Karchesia a Peldřimovského. Věc dostala se žalobou k císaři, a ten nařídil komissi, aby rozhodla, vyšetříc spor. **Do komise dostaly se osoby profesorům jistě velmi nemilé; byl to katolický kanovník a probošt Pontanus**, císařský rychtář mistr Ondřej Blovský spolu s rychtářem městským Kohoutem. Vyšetřování těch mužů připravilo profesorům pro jich v počtech nepořádky ostrou důtku. Komissaři totiž optali se, kterak vznikl onen „rest“, ony dluhy. Mistři odpovídali, že Bystřický jsa po dvě léta rektorem, počtů nečinil. „Proč jste ho k počtům neměli?“ komisaři na to. Odpověděno, že někdy stonal, a statuta universalis zbraňují toho, aby kdo měl rektora napomínati. Komisse rozkázala stranám vyjítí a radila se o té odpovědi. Když mistři zavoláni do pokoje zase, komisse jim oznámila, že statuta univesatis jsou hloupá (insulta), nevhodná (inepta), a snad od někoho nemoudrého smyšlena; „což jest rektor Váš králem nebo císařem, ješto i Jeho Milost císařská rad svých poslouchati ráčí!“ **K tomu Pontan kanovník dodal: „Já jsem proboštem a kapitolu spravuji, kdybych dosti svému povolání neučinil, co by mi žádný z pánů praelátů slova říci nesměl?“** A po této řeči zase císařský rychtář i s městským rychtářem tepali břitce i důtklivě mistry tvrdíce naposled, „že takového řádu snad v pekle není – primas sem, primas tam, na obecné dobré má se obzvláštní pozor dáti, nežli na jeho ouřad; zle se děje, že těm statutům a zlým zvyklostem tak volný průchod dáváte!“ Věru horšího odsouzení nebylo lze mistrům do očí praviti! A od náboženského protivníka a nepřitele bolelo asi dvénásob! Když mistři přijali svrchu přijaté výtky i důtky, po dobrém svolili se vydati

z dědictví rektora bratru jeho 40 tolarů, sekret a jistý prsten s dvěma majestáty. Tenť konec nepořádných počtův professorských.“

1602

☛ „Nápodobně stalo se r. 1602 v klášteře Broumovském. Kterak zdejší mnichové poklesli, o tom doleji na místě příslušném. Císař se o jejich reformu, třeba násilnou, spojil s arcibiskupem Berkou. Vzkázali, aby se opat Martin, rodem Polák, poděkoval z opatství. Když nechtěl, složen jest a povědomý Wolfgang Selender nařízen za opata, jehož měli broumovští řeholníci „postulovati“. I sešli se praveného r. 1602 někteří mnichové od sv. Markéty z Prahy a z Rajhradu do Broumova k nové volbě. Mnichové vešli do sakristy a zavřeli se k volbě. Opat Martin měl k nim řeč, že nemůže déle držeti hodnost svou. I napsali hlasy své na cedulky, sebral je opat broumovský do klobouku nebo do škatule, a sebrav přečetl a vyhlásil svého nástupce, nebyl prý při tom notarius ani svědkové, ani nezpíváno Te Deum. Pak přišli pražští komissaři, mezi nimiž Hanuš Václav Lobkovic a **Pontanus**. Přišli s tím přesvědčením, které napsali úvodem do své relace, „že ten klášter, klenot této země, ležel mnoho let jako perla mezi sviněmi“. I oznámeno všem, jak byli ještě shromážděni, že Salander má býti pánem kláštera. S velikou nevolí a velikým hlsem volali: „Nolumus! Nolumus!“ Než ať chtěli nebo nechtěli, Selendra se již nezbavili.“

#83 1604 (9. 8.)

☛ Trojan umírá na lupénku a odkazuje svoji velkou knihovnu koleji Karla IV. Má dluhy: „Po smrti **Trojanově** teprve Kampanus počty s nouzí spořádal, a purkmistr Melichar Haldius z Najenperka, jenž byl přítel akademie, bezpochyby s přimhouřením oka je přijal za správné.“

#84 1605

☛ Pontanus nadvakrát odkupuje staré knihy z dědictví po Trojanovi: „Bibliotheky universitní rostly v posléz také tím, že soukromé knihovny profesorské zůstávaly v koleji po smrti mistrův. Ale ne vždy. Na příklad **knihovna po mistru Trojanovi** bez újmy nezůstala; Trojan na ni za živa nakládal tolik, že padl v dluhy, mistři po smrti Trojanově část knihovny r. 1605 prodali. Probošt zámecké kapituly Pontanus z Breitenberka s legátem biskupa janovského vybrali si a koupili některé knihy hned na poprvé. Pak probošt Pontanus přišel, poobědval s mistry a vybrav z knihovny Trojanovy „staré knihy“, zaplatil je. Některé knihy Trojanovy dostaly se také místokancléři německé říše Corraducciovi, něco koupil Daniel Škréta a knihkupec Daniel Sedlčanský.“

☛ „Officiálem arcibiskupským byl Pontanus, muž velmi snaživý a vzdělaný. V jeho prospěch svědčí, že vybral a koupil roku 1605 pro kapitolu knihy po nebožci mistru Trojanovi z kolleje Karla IV.“

1605

#85 1607

☛ Umírá papež **Klement VIII.** (Ippolito Aldobrandini).

☛ 11. arcibiskupem pražským se stává **Karel Lamberg**, který byl téhož roku zvolen velmistrem řádu křižovníků s červenou hvězdou. Arcibiskupství získal v žalostném stavu a bez peněz: „Nový arcibiskup Karel Lamberg, rodem Němec, byl chorobný muž. Hmotně byl daleko hůře postaven nežli předchůdcové jeho. Již to, že mu odevzdán arcibiskupský dům všecek vyloupený, nemohlo mu býti dobrým znamením. Palác arcibiskupský byl vyloupán od zlopověstného komorníka Langa a jiných lotříků jemu podobných; sebrány jsou vozy, koberce, stříbra, šaty; i Medenice z kamen vytlučeny; arcibiskupovi nezůstalo jediné celé stolice. Většinu věcí podržel Lang, stříbro odňala mu královská komora jménem zboží odmrtného, z něhož Lambergovi ovšem nevrátila nic. Tehda bylo nesnadno, ba nemožno s žalobou proniknouti k císaři chorobnému v samotách uzavřenému. Arcibiskup ještě roku 1611 prosí stran těch věcí úpěnlivě císaře o audienci aspoň na půl čtvrtěcky hodiny!“ Z následujících let se dochovala i zpráva: že: „**Konečně i oficiál Pontanus chtěl zadrželý svůj plat ročních 50 tolarů, vyčítaje při tom, že se mu již za Berky nedávalo těch akcidencií, šatu, fumalií, na něž byl v službu najat.**“

#86 1608

☛ Koná se poslední pouť ke sv. Matěji, při níž mohou poutníci získat plnomocné odpustky.

☛ Pontanus vydává knihu „**Biblioteca concionum**“, ve které se hlásí v duchu humanismu k českému jazyk. Předmluvu píše v češtině.

☛ Pontanus vydává knihu **Bohemia Pia**, hoc est historia brevis pietatem avitam Bohemiae e miraculis, ducibus et regibus, sanctis quoque, episcopis et archiepiscopis et ex aliis ostendens.

„V předmluvě, datované v Praze 22. prosince 1607, skladatel oznamuje obsah a rozvrh díla. Prý si již dávno přál, aby mohl napsati v krátkém přehledu církevních děje české od pradávna do nynějška, ježto nemohl být spokojen s tím, co dosud bylo vydáno; nyní dochází touha jeho svého splnění. – Sepsání své rozdělil v 7 knih; první líčí příhody

záračné, aby byl čtenář hned úvodem zváben kouzlem víry a poznal, jak podivuhodnými ději božími byla obšťastněna jeho vlast; druhá vypisuje příběhy panovníků až po Rudolfa II., třetí historie sv. patronů českých; čtvrtá životy biskupů i arcibiskupů až po Karla z Lamberka, pátá obsahuje doklady listinné, šestá privilegia církve české, sedmá události jiné. – Předmluvu počínají lat. verše a uzavírá Carmen heroicum od dra Valentina Leuchtia, v hexametrech, jakož i elegické veršování Jana Viléma Brandta Mohuckého, oslavující bombasticky i jeho skládání.“ Přepisuje zde i legendu z Hájkovy kroniky: „Dále (odtuž) zjevení a zázraky. R. 970 sv. Václav káže **Boleslavu II.** stavěti chrám na **Proseku** (od toho odbočka o zbožnosti předků, co chrám založili);“

- #87 1610 ☛ Pontanus nechává na své náklady opravit přestavět vyhořelý dřevěný kostel sv. Anny v Mostě na kamenný.
- #88 1611 ☛ **Matiáš II. Habsburský** začíná postupně přebírat moc žijícímu bratru Rudolfovi II.
- #89 1612 ☛ Obnoven půlroční mandát rektora university Karlovy.
1612 (20. 1.) ☛ Umírá Rudolf II., Pontanus sepisuje pohřební kázání, které přednáší při pohřbu v katedrále.
1612 (18. 9.) ☛ Pražským arcibiskupem se stává **Jan Lohelius**.
- #90 1614 ☛ Pontanus nechal v **kapli Svatých ostatků** (zvaná Saská či Štenberská) namalovat řadu velkých znaků a nad nimi obraz Panny Marie sedící pod křížem s mrtvým Kristem v náručí. Část této dnes už odstraněné malby je zachycena vpravo nahoře na rytině bývalého náhrobku sv. Jana Nepomuckého z r. 1692. V této kapli se nachází i tumba Přemysla Otakara I. a Přemysla Otakara II. Pontanus dal tuto kapli na vlastní náklady opravit.
1614 (20. 2.) ☛ V Praze umírá Pontanus. „Před ostatkovou kaplí se nachází tři velké mramorové kameny. Podle záznamů zde byli pohřbeni Jindřich Scribonius (zvaný Píšek) z Horšova Týna (+ 1586) a **Jiří Barthold Pontan z Breitenbergu (+ 1614)**.“
☛ Pontanus věnoval svatovítské kapitule velkou část své knihovny.
☛ Českým králem zvolen **Fridrich Falcký**.
- #91 1619 ☛ **Bitva na Bílé hoře**. Moci se ujímá **Ferdinand II. Habsburský**.
- #92 1620 ☛ „14. listopadu roku 1622 stěhovány knihy Karlovy university do kolleje jezuitské. Že prý jich nebylo mnoho, ale nevěříme. Seznamu všech kollejních knihoven ovšem zachováno není, obsahuje-li však zachovaný soupis jediné kolleje Všech svatých z roku 1603 v sobě nad tři sta knih, lze souditi, že kolleje přednější, zvláště kolleje Veliká, měly nad ten počet více, a dohromady že jezuitům zbyla na svou dobu přec jen veliká universitní knihovna, třeba že mistři z ní lecco byli ještě uprodali dřív, nežli byli o ni připraveni.“ & „Kolik z těchto tří set (321–323) knih kolleje Všech Svatých dostalo se jezuitům, nesnadno říci. Některé ztraceny dozajista. Jeť úvodem k jich katalogu zaznamenáno usnesení profesorův, aby „aby knihy netoliko z odkazu (Bystřického) ale i z těch nečitedlných starých pergamenových, co se nehodí, byly uprodány a za ně buď nové užitečné se koupily neb kolleje se opravila.““
- #94 1648 ☛ Část Pontanovi knihovny se stává válečnou kořistí švédských vojsk a tak se jeho knihy dostávají natrvalo do Švédska. Další knihy jsou součástí sbírek Metropolitní kapituly (té je odkázal), Národního muzea, Strahovského kláštera, v klášteře u hradčanských kapucínů...
- #95 1680 ☛ **Morová epidemie** v Mostě, kostel sv. Anny a morový sloup: „Roku 1680 postihla Most morová epidemie, zemřelo na **1 100 občanů**, mezi oběťmi bylo mnoho dětí. Městská rada a celá mostecká městská obec učinila slib, že uspořádá každoročně dne **26. července pouť ke kostelu sv. Anny**, které se spolu s poddanými z vesnic zúčastní. O rok později (1681) nechali Mostečtí jako pomník přísahy postavit na prvním náměstí morový sloup, který zhotovil kameník Petr z Toscany. Sloup je završen sochou sv. Anny se čtyřmi anděly a na podstavcích osázen sochami pomocníků a ochránců proti moru a nebezpečí ohně sv. Šebestiána (Sebastian), sv. Rocha, (Rochus), Anežky (Agens) a Růženy (Rosaria). Byl slavnostně vysvěcen. Každé úterý večer byla na místě před sochou zpívána slavnostní litánie. Tato pobožnost byla později přenesena z kostela sv. Anny na městský kostel Nanebevzetí Panny Marie na Kostelním náměstí. **Sloup sv. Anny** zachráněn, přesunut zrekonstruován a dnes je na novém Prvním náměstí.“
- #96 1770 ☛ Zbořena rotunda sv. Matěje a zahájena výstavba nového kostela sv. Matěje.
- #97 1771 ☛ Vysvěcen kostel sv. Matěje nad Šárkou.
- #98 1963 ☛ V **Pontanem** rekonstruovaném **kostele sv. Anny** v Mostě je sloužena **poslední mše**.
- #99 1979 ☛ **Pontanem** rekonstruovaný **kostel sv. Anny** v Mostě je **zbourán**.

Sborník textů na téma

**ŽIVOT & DÍLO
JIRÍHO BARTHOLDA Z BREITENBERKA
ZVANÉHO PONTANUS
V 99 ZASTAVENÍCH**

Sepsal a sestavil & ilustracemi opatřil

Jiří Altior

Institutu renesance kulturního dědictví z. ú.
www.IRKD.cz

Vlastním tiskem

Praha
2020

